

Postmoderna

Postmoderna je európsky myšlienkový smer, ktorý vznikol koncom 20.storočia. Označuje taktiež stav svetovej kultúry druhej polovice 20.storočia, ktorá odmietala doterajšie filozofické princípy ako napríklad totalitarizmus politiky alebo prioritá racionality, o ktoré sa opierala moderna. Obdobie modernej kultúry a veľkých narácií sa týmto končí a história umenia sa stáva voľne uchopiteľnou. Základným prvkom postmodernej je pluralita názorov, citátovosť, sériovosť (Andy Warhol), multikulturizmus a otvorená spoločnosť. Kládzie si otázku autorstva a originality umenia, umelci využívajú apropráciu, čiže kopírovanie cudzieho diela a častokrát privlastňovanie si ich za vlastné. Postmodernizmus môžeme hľadať v maliarstve, fotografii, literatúre, dizajne, hudbe a neskôr aj filozofii. Pričom v umení, literatúre a filozofii predstavuje slovo „post-“ proces analýzy, prepracovania a spojenia zdanlivo nesúvisiacich prvkov, tak v architektúre je chápané v zmysle časového sledu a v spoločenskej situácii ako nutný a prospešný zánik viery v princíp obecného pokroku ľudstva. Postmodernizmu sa vo svojej knihe „O postmodernizme“ venuje aj Jean-François Lyotard, pokladaný za zakladateľa postmodernej kultúry. On sám definoval postmodernu ako nedôverčivosť k veľkým rozpráváním.

Moderné umenie bolo sociálne veľmi kritické, vyžadovalo originalitu a pokrok, usilovalo sa o zmenu v spoločnosti a v postavení človeka. Naopak postmoderné umenie je apolitické, nechce meniť svet, ironizuje a spochybňuje pričom zdôrazňuje subjekt. Tvorbu autorov ako produkciu tu vystriedala reprodukcia, dôraz sa tu miesto originality kládzie na znovu pojmávanie už existujúceho umenia. Aproprácia sa rozmáhala najviac začiatkom 80.rokov, kedy boli najväčšie pokroky vedy a techniky, čo viedlo k jednoduchšej reprodukcii. Arthur Danto a Hans Belting nazývajú toto obdobie ako koniec histórie umenia. Predošlé umenie začína voľne slúžiť potrebám umelcov, ktorí s ním od tohto momentu narábajú bez obmedzení čo otvorilo nekonečné otázky autorstva, vlastníckeho práva alebo originality. Čo ale podnecovalo ľudí (pre niektorých umelcov) zosmiešňovať umelecké diela, vystavovať ich a predávať za peniaze? Strata vlastnej kreativity alebo fantázie? Alebo išlo len o vyjadrenie ironického odstupu od originálu a zviditeľnenie tenkej hranice medzi umením a nehodnotným dielom prípadne gýčom? Isté však je, že ide o spochybňovanie jedinečného a unikátneho umeleckého diela a často krát o absolútne stratenie estetického významu obrazu.

Marcel Duchamp vystavil zmenšeninu Mona Lisy s fúziou a briadkou vo veľkosti obálky s názvom L.H.O.O.Q, estetická funkcia tu bola nahradená informačnou. Duchamp mal vlastnú filozofiu na základe, ktorej je treba premiestniť estetický akt tvorby na estetický akt výberu. Bol toho názoru, že umeleckým dielom môže byť čokoľvek pokiaľ ho autor vyberie a označí ako umelecké dielo. Reprodukovateľnosťou sa otvárajú nové pohľady a vedie staré dielo k novému, ale zároveň slúži ako reklama obidvom. Ďalšou veľkou zložkou reprodukovateľnosti sa stali koláže. Jeden z posledných dadaistov, Kurt Schwitters, vytváral koláže z rôznych nájdenných predmetov, ktorých si vytvoril vlastnú „antiideológiu Merz“, pomocou ktorej vytváral vlastnú víziu tohto sveta a prostredia. Ďalšou veľmi známou autorkou tejto doby, ktorá verejne priznávala, že jej diela sú kópie, je Sherie Levine. Levine robila diela takmer totožne vyzerajúce ako originály, pričom vždy tam bola nejaká nepatrná zmena ako opotrebovanosť (ako predlohy používala reprodukcie diel). O tom, že jej diela sú kópie a chce pôvodným autorom vyjadriť úctu svedčia aj názvy diel ako napr. After Malevich a After Walker Evans, avšak stále odmieta myšlienku plagiátorstva. Som toho názoru, že aj napriek plagiátorstvu a kopírovaniu pôvodné diela nie sú znehodnotené ani ich cena na trhu neklesá, vo väčšine prípadov to býva práve naopak, ľudia javia o ne väčší záujem a stúpajú na popularite ako autori tak aj diela. Otázka skôr nastáva akú hodnotu majú novo vzniknuté kópie. Zaslúžia si peniaze za cudziu prácu dotvorenú o svoju vlastnú myšlienku? A ak áno o akú hodnotu sa jedná? Postmoderná reprodukcia dáva dielam šancu na druhý život, na objavenie doposiaľ nepoznaných významov a pocitov, ktoré v nás vyvolajú. Treba ku každému dielu pristupovať subjektívne a pocitovo, každé dielo má svojho kúpca a každá myšlienka nájde pochopenie a uznanie či už je to u väčšiny alebo jednotlivca, ktorý prácu bude vedieť oceniť (častokrát viac ako originál). Postmodernou sa predsa rozumie absolútna sloboda a až takzvané vyžadovanie sa irónie a prejavenie vlastného názoru (akoukoľvek formou), s čím následne súvisí aj pluralita názorov. Žijeme v slobodnej dobe a ak v nej chceme žiť aj naďalej sú nutné ústupky a tolerancia. *„Apropriácia nie je pasívna ani objektívna, ani nezaujatá, ale aktívna, subjektívna a motivovaná.“*

Použitá literatúra:

Tibor Žilka: Postmoderná literatúra a film

Stanley James Grenz: Úvod do postmodernizmu

Jean-Francois Lyotard: O postmodernizme
Robert S.Nelson: Kritické pojmy dejín umenia

Tamara Jankechová
438297